

İngiltere Hükûmeti ile imza edilen müzeyyel Kliring anlaşması ve teslihat kredi anlaşmalarile eXport kredi garanti departman ile imza olunan anlaşmanın tasdiki hakkında kanun lâyihası ve Hariciye, İktisad, Maliye ve Bütçe encümenleri mazbataları (11113)

T. C.

Başvekâlet

Kararlar müdürlüğü

Sayı: 6/2667

22 - VI - 1938

Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine

Londrada 27 mayıs 1938 tarihinde İngiltere Hükûmetile imza edilen müzeyyel kliring anlaşması ve teslihat kredi anlaşmalarile export kredi garanti departman ile imza olunan anlaşmanın tasdiki hakkında Hariciye vekilligince hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetince 15 - VI - 1938 tarihinde Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun lâyihası esbabı mucibesile birlikte sunulmuştur.

Başvekil

C. Bayar

Esbabı mucibe mazbatası

Hükûmetimiz murahhaslarile İngiliz murahhasları arasında 25 mayıs 1938 tarihinde imza edilen üç anlaşma saym Meclisinizin tasvib ve tasdik nazarlarına arz edilmiştir.

Bu anlaşmalar:

- 1 - 2 eylül 1936 tarihli clearing anlaşmasının bazı maddelerini tadil eden müzeyyel anlaşma,
- 2 - İktisad kredi anlaşması,
- 3 - Teslihat kredi anlaşmasıdır.

Bunlardan müzeyyel clearing anlaşması 16 - IX - 1936 tarihli ve 2/5329 sayılı kanunla Yüksek Meclisinizin tasdikına iktiran eylemiş bulunan 2 eylül 1936 tarihli clearing anlaşmasının bazı hükümlerile işbu anlaşmaya bağlı 4 numaralı listede bazı tadilât vücade getirmekte ve İngiltereden idhal edilecek malların kıymet itibarile mikdarı hakkında bir de listeyi ihtiva eylemektedir. İşbu tadilâta 2 ve 3 numaralar altında yazılı kredi anlaşmaları saik olmuştur.

Tadil edilen maddeler meyanında 9, 12 ve 14 numaralı maddeler de vardır. Yeni anlaşmanın birinci maddesi anlaşmaya bağlı listede munderiç muhtelif nevi emtianm, her birinin hizalarında üç aylık olarak gösterilen «cif» kıymetler dahilinde 1 temmuz 1938 tarihinden itibaren Türkiyeye idhal edilebileceğini ve üç ay zarfında idhalâtı yapılamıyan emtianm ilerideki üç aylık kontenjan kıymetine zamimeten idhaline müsaade olunacağını tesbit eylemektedir. 2/7005 sayılı kararname mucibince Türkiye serbest idhalât rejiminden müstefid bulunan İngiliz emtiası kıymet bakımından bu madde ile tahdid edilmiş ve bu itibarla clearing de blokaaj tehassülünün önüne geçilmek istemiştir.

Anlaşmanın 2 nei maddesi, 25 mayıs 1938 tarihli kredi anlaşması mucibince Türkiyece satın alınacak İngiliz emtiası bedeli mukabilinin tesviye tarzını derpiş etmektedir.

Üçüncü maddesi 2 eylül 1936 tarihli anlaşmaya bağlı 4 sayılı listede 9 ve 13 numarada «Taze meyve ve sebzeler, ve meyve ve sebze konserveleri» kelimelerini kaldırmakta ve 30 numaraya «Buğdaydan maada» kelimesini ilâve eylemektedir.

4 nci maddesi 2 eylül 1936 tarihli anlaşmanın 6, 7 ve 9 ilâ 14 maddelerinin Türkiyede bir demir ve çelik fabrikası tesisi için 1936 kânunuevvel tarihli Sümer bank ile A. H. Brasert ve kumpanyası arasında imza edilen mukavele ve 27 mayıs 1938 tarihli kredi anlaşması mucibince verilecek garantilere mevzu teşkil eyliyen mukavelelere ve aynı tarihli teslihat kredisi anlaşmasında mevzubahs mukavelelere ve keza anlaşmanın bu anlaşma ile tadil edilen 6 ve 8, 14 maddelerinin kredi anlaşmasına tevfikân Türkiyeden Büyük Beritanyaya ihrac edilecek muayyen maden ve cevherlerle bazı türk emtiasının mezkûr borçlara ve Angle - Türkîş kontuar veya Anglo - Türkîş Commuditis Ltd. Şirketine doğrudan doğruya gönderilecek ham pamuk bedeline şamil olmayacağı takarrür ettirilmiş ve kredi ve teslihat kredisi anlaşmaları mucibince yapılacak tediyattan arta kalacak paraların Clearing hesabını beslemek üzere ne nisbetler dahilinde Clearinge geçirileceğini derpiş eylemiştir. Yine bu madde müfaddına nazaran 1 temmuz 1939 den evvel Müttehid Kırallığa idhal olunacak türk buğdayları satışından azamî 250 000 lira Türk müşterilerin Müttehid Kırallıktan gemi iştirasının finansmanında kullanılabilecektir.

Anlaşmanın 5 nci maddesi 2 eylül 1936 tarihli anlaşmanın 9 ncu madde 1 nci fıkrasının yerine ikame eylediği yeni bir fıkra ile kredi ve teslihat kredisi anlaşmaları mucibince ödenecek paraların taksimi şekillerini göstermektedir.

2 eylül 1936 tarihli anlaşmanın 12 nci madde 2 nci fıkrasını tadil eden 6 nci maddeye göre Türkiyeye idhal edilen ingiliz emtiasının ve Türkiyeden Büyük Beritanyaya idhal edilecek türk emtiasının kıymetleri arasında Türkiye lehine idhalât farkı tesbit edilmekte ve eski anlaşmanın 14 nci maddesini değiştiren 7 nci maddede hususî hesaba, namına para yatırılmış olan Mütteahid Kırallık-daki her hangi bir şahsın muaddel 4 nci listede münderiç Türk malları ihracı suretile alacağını transfere edebileceğini ve bu transferin icrası tarzını izah eylemektedir.

8 nci maddede Türk mallarının İngiltereye ve İngiliz mallarının Türkiyeye Fob olarak satışından mütevellid navlun ve sigorta ücretlerinin clearing harici ve isterlinle ödeneceğini tasrih etmektedir.

9 ncu madde anlaşmanın meriyete giriş ve meriyetten çıkış tarihi ile hesapların tasfiyesi suretlerinden bahsetmektedir.

Yukarda mündericatrı telhisen arzolunan müzeyyel anlaşmanın akdine, kredi ve teslihat kredisi anlaşmalarının akdi mühim mıkyasda saik olmuş ve kıymet üzerine bir liste yapılması da 7005 sayılı kararnamenin neşrinden sonra Türkiyede serbest idhalât rejiminden müstefid olan ingiliz emtiasından fazla idhalât yapılması neticesinde iki memleket arasındaki ticaret mübadelesinden mütevellid müvazenenin bozulması ve Merkez bankası clearing hesabında ingilizler lehine mühim bir mikdar blokaj husule gelmesinden neşet eylemiştir.

Hükümetimizle «Export Credits Guarantee Departement» arasında 27 mayıs 1938 tarihinde Londrada imza edilen on milyon liralık krediye aîd anlaşma üç kısımdan mürekkebirdir.

Teknik işlerden bâhis olan birinci kısımda harb mühimmatından olmayan ve kıymetinin yüzde ellisi Mütteahid Kırallıkta yetiştirilen veya istihsal edilen maddelerden mürekkebe bulunan veya iş ücreti bu miktara baliğ olan emtiasının ne suretle mübayaa edileceği, bu babda tanzim edilecek mukavelelerin hükümleri, tediyе şekilleri, umumî şartları, aler ve Müteahhid arasında tekevün edecek ihtilâfların hal tarzları derpiş edilmektedir. Yine bu kısma göre Türkiye Hükümetinin bu anlaşmanın temin ettiği kolaylıklardan azamî derecede istifade etmek ve fiat ve teslim bakımından ve teknik icabat hususunda en muvafık şartları elde eylemek için mümkün olan hallerde Müttehid Kırallıkta şöhet ve mevki sahibi mühendisleri istişarî-sıfatla istihdam edebileceği mukarrer bulunmaktadır. Anlaşma mucibince satın alınacak malların nakliyatı İngiltreden boş olarak dönecek Türk vapuru bulunmadığı takdirde, cari piyasa rayiçlerine göre ingiliz gemilerle yapılacak ve sigorta mukaveleleri behemehal Müttehid Kırallıkta sigorta işleriyle uğraşan şahıs veya şirketlerle akdedilecektir. Mukavele dolayısıyla Müttehid Kırallık tarafından yapılacak türk parası iştirası 2 eylül 1936 tarihli Türkiye - İngiltere clearing anlaşması ile 27 mayıs 1938 tarihli müzeyyel clearing anlaşması hükümlerine uygun olarak yapılacaktır.

Anlaşmanın ikinci kısmı türk emtiasının satışından bahsetmektedir. İngiliz kanunlarına göre

teşkil edilecek bir Türk - İngiliz şirketi vasıtasile madenler, maden cevherleri konsantireleri ve kömür gibi muayyen Türk esas maddelerile buğday kereste ham pamuk ve taze ve konserve yemiş ve gıda maddelerinin Büyük Britanya ile bütün ecnebi memleketlerde satışının temini ve bunlardan elde edilecek döviz ile garanti Departmanı tarafından İngiltereden yapılacak mübayaat dolayısıyla garanti edilmiş bulunan alacakların ödeneceği tasrih edilmiştir. Eti Bankın haricî acentası sıfatını haiz bulunacak bu şirket gerek yukarıda zikredilen gerek bilâhare tesbit edilecek olan türk mahsuslerinin satış için elinden geleni yapacaktır.

1 temmuz 1938 de başlayan devreden itibaren her on iki aylık devre sonunda Şirket hesabında kalacak matlûb bakiyesi, o tarihte ödenmesi muktazi mikdarlar çıkarıldıktan sonra, clearing anlaşmasını beslemek üzere müzeyyel anlaşma mucibince muamele görecektir.

Şirketin meclisi idaresine Eti bank tarafından tayin olunacak bir aza riyaset edecek ve idare meclisi azalarının ücretleri mezkûr banka ile Departman arasında bilitilâf tayin edilecektir.

Anlaşmanın üçüncü kısmı, anlaşmaya dahil siparişler dolayısıyla Türkiye Hükûmetinin on milyon sterline kadar ihraç edeceği Hazine bonolarının Departman tarafından ne suretle garanti edileceğini, garanti edilen bonolar bedeli olarak bankada hususî bir hesaba yatırılacak paraların alacaklılara nasıl tediye olunacağını, bonoların faiz mikdarını ve bunun resülmale zam suretini derpiş eylemektedir.

Heyeti umumiyesile yukarıda telhisen arzolunan hususatı muhtevi işbu kredi anlaşması memleketimizde beş senelik sanayileşme programına dahil işlerin bir an evvel başarılmasını ve binnetice smaß maddeler istihsalile tevem olarak iptidai madde istihsalâtının tezayüdünü mucib olacak ve millî gelirin ve halk kütlesinin refahının artması üzerinde müessir bulunacaktır.

Teslihat kredisi anlaşmasına gelince:

Cihan sulh ve müsalemesinde şimdiye kadar oynadığı roller, ve yaptığı hizmetler dolayısıyla bütün milletlerin hem teveccüh ve takdir nazarlarını hem de itimadını üzerine çekmiş olan memleketimizin bütün milletlerin silâhlanma yarışına girdikleri şu buhranlı devirde hem kendi emniyetini korumak hem de arsulusal sahada kendisine çizdiği barışçı rolü hakkile doldurmak gayesile millî müdafaa bakımından muktazi levazımın mübayaasını istihdaf eden bu anlaşma ile Hükûmetimize dost İngiliz Hükûmeti tarafından anlaşmada muayyen şartlar dahilinde 6 milyon sterlinklik bir kredi açılmasına muvafakat edilmiştir. Gerek faiz ve gerek tediye şartları bakımından pek müsaid hükümleri muhtevi bulunan bu anlaşma mucibince yapılacak kredinin azamî 1962 yılına kadar itfası mukarrer bulunmaktadır.

Hariciye encümeni mazbatası

T. B. M. M.

Hariciye encümeni

Esas No. 1/1113

Karar No. 34

23 - VI - 1938

Yüksek Reisliğe

Londrada 27 mayıs 1938 tarihinde İngiltere Hükûmeti ile imza edilen müzeyyel kliring anlaşması ve teslihat kredi anlaşmalarile export kredi garanti departman ile imza olunan anlaşmanın tasdikı hakkında Hariciye vekilligince hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetinin 15 - VI - 1938 tarihli kararile Yüksek Meclise arzedilen kanun lâyihası Encümenimize tevdi buyurulmakla ted-

kik ve müzakere olundu :

Londrada Heyetimiz tarafından yapılan müzakereler neticesinde akdolunan mukavele mucibince açılmış olan kredi gerek mikdar ve gerek tediye şartları itibarile pek muvafık görülmüş olmakla buna müteallik kanun lâyihası Encümenimizce aynen kabul olunmuştur.

Müstacelen müzakeresi temennisile ve hava-

İlesî veçhile lâyiha İktisad encümenine tevdi buyur-
lurmak üzere Yüksek Reisliğe sunulur.

Hariciye E. Reisi M. M. N.
Trabzon Tokad
Hasan Saka N. Poroy

Ankara
Falih R. Atay

Kütahya H. Rahmi Gürpınar
Antalya Elâziğ
Dr. C. Tunca Fazıl A. Aykaç
Diyarbakır Zeki Mesud Alsan
Erzurum P. Demirhan
İstanbul Salâh Cimcoş
Kars M. Akyüz

İktisad encümeni mazbatası

T. B. M. M.
İktisad encümeni
Esas No. 1/1113
Karar No. 73

23 - VI - 1938

Yüksek Reisliğe

Londrada 2 Mayıs 1938 tarihinde İngiltere Hükümetine inza edilen müzeyyel klirink anlaşması, ticaret ve teslihat kredileri anlaşmalarile export kredi garanti departman ile imza olunan anlaşmanın tasdiki hakkında Hariciye vekilliğince hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetince 15 - VI - 1938 tarihinde Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan ve encümenimize havale buyurulan kanun lâyihası İktisad vekili huzur ile tedkik ve müzakere olundu. İktisad vekili tarafından verilen izahata ve esbabı mucibe mazbatasında mezkûr teferruata nazaran 2 Eylül 1936 tarihli Türkiye ve İngiltere kliring mukavelesinin bazı maddelerini tadil eden ve bu itibarla her iki taraf ihracatçıların menafini normal bir şekilde götürecektir. Derpîş eden müzeyyel anlaşmayı 10 milyon İngiliz liralık iktisadî bir kredi ve 6 milyon İngiliz liralık teslihat kredi anlaşmasını ve bu kredilerin açılmasını, 1961 senesine kadar devam edecek bir tediye zamanını, faizini ve taksit-

lerini gösteren bir tabloyu ihtiva eden anlaşmanın heyeti umumiyesini encümenimiz memleketin müdafası ve iktisadî kalkınması üzerinde yapacağı mesud tesir noktasından memnuniyetle telâkki ve hazırlanan kanun lâyihasını aynen kabul etmiştir.

Havalesi mucibince Maliye encümenine tevdi buyurulmak üzere yüksek huzurlarına sunulur.

İk. E. Reisi M. M. N. Kâtib
İzmir Niğde
R. Köken S. Ferid Talay S. Ferid Talay
Eskişehir Afyon K. Edirne
Emin Sazak Berç Türker Mecdi Boysan
Afyon K. Gazi Anteb Gazi Anteb
İzzet Akosman R. Güres B. Kaleli
Kocaeli Gümüşane Samsun
İ. Dıblan E. Servet Tör Ali Tunalı
Çanakkale Zonguldak Sinob
M. Bengisu R. Özdemiroğlu Y. K. Tengirşen

Maliye encümeni mazbatası

T. B. M. M.
Maliye encümeni
Esas No. 1/1113
Karar No. 65

24 - VI - 1938

Yüksek Reisliğe

Londrada 27 Mayıs 1938 tarihinde İngiltere hükümeti ile inza edilen müzeyyel klirink anlaş-

ması ve teslihat kredi anlaşmalarile export kredi garanti departman ile imza edilen anlaşmanın tas-

dıkları hakkında Hariciye vekilliğince hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetinin 15 - VI - 1938 tarihli kararile Yüksek Meclise arzedilen kanun lâyihası Encümenimize tevdi buyurulmakla Hariciye vekili hazır olduğu halde tedkik ve müzakere edildi.

Memleketin müdafaası ve iktisadî menafii bakımından aktedilmiş olan işbu mukavele Encümenimizce aynen kabul edilmiştir. Havalesi mucibince Bütçe encümenine verilmek üzere Yük-

sek Reisliğe sunulur.

Maliye En. Rs.	Bu M. M.	Kâ.
Bayazıt	Yozgad	Yozgad
İhsan Tav	E. Draman	
Mardin	İçel	İzmir
Ö. Dinçer	E. İnankur	K. Dursun
Bursa	İstanbul	Aydın
Dr. G. Kahraman	Y. Yazıcı	A. Menderes
İstanbul		
A. Bayındır		

Bütçe encümeni mazbatası

T. B. M. M.

Bütçe encümeni

Mazbata No. 211

Esas No. 1/1113

27 - VI - 1938

Yüksek Reisliğe

Londrada, 27 Mayıs 1938 tarihinde, İngiltere Hükûmeti ile imza edilen müzeyyel kliring anlaşması ile teslihat kredi anlaşması Exports Credit Guarantee Departement ile imza olunan anlaşmanın tasdikı hakkında olup Başvekâletin 22 Haziran 1938 tarih ve 6/2667 sayılı tezkeresiyle Yüksek Meclise sunulan kanun lâyihası Hariciye, İktisad ve Maliye encümenleri mazbatalarıyla birlikte Encümenimize havale edilmiş olmakla İktisad vekili hazır olduğu halde okundu ve konuşuldu :

Lâyiha, Hükûmetimizle İngiltere Hükûmetinin salâhiyetli murahhasları arasında aktedilen ve 2 Eylül 1936 tarihli kliring anlaşmasının bazı maddelerini tadil eden anlaşma ile iktisadî kredi ve teslihat kredi anlaşmalarından tereküb eden ek üç anlaşmaya aid mukavelelerin tasdikı maksadile sevk edilmiştir.

Gerek İktisad vekili ve gerek bu anlaşmaları yapan heyete riyaset eden Ankara mebusu Muammer Eriş tarafından verilen izahata nazaran kliring anlaşması İngiltereden memleketimize idhal edilen İngiliz mallarının ne suretle idhal edileceğini ve bunların kliring hesabında bloke bedellerinin hangi esaslar ve ölçülerde ödeneceğini ve diğer iktisadî münasebetlerin nasıl tesis edileceğini göstermekte, iktisadî kredi mukavelesi ise İngiltere tarafından açılan yüzde beş buçuk faizli 10 milyon İngiliz liralık kredinin ne

suretle kullanılacağını ve hangi şartlarla itfa edileceğini tesbit ve millî mahsulât ve mamulât ile madenlerimizin İngiltere ve cihan piyasalarında satılmasını temin eden hükümlerle bedelleri hakkında yapılacak muameleyi ihtiva eylemekte ve 3 ncü teslihat kredi anlaşması da memleket müdafaasına müteallik silâh ve vesaiti temin etmek üzere açılan yüzde üç faizli 6 milyon İngiliz liralık kredinin istimal ve tediyeye suretini göstermektedir.

Memleketimize faiz hesabı hariç olmak üzere hemen yüz milyon Türk lirasına yakın bir kredi temin eden ve itfasında memleket mahsulleri ile ödenmek esası kabul edilmek suretile millî servet ve membalarımızın geniş bir ölçüde işlemesi imkânını verecek olan ve bunlardan başka gerek faiz gerekse tediyeye kolaylıkları itibarile iyi şartları ihtiva eden ve iktisadî kalkınmamızda, ikinci beş senelik iktisadî programın tatbikında Türk - İngiliz ve Türk - cihan iktisad münasebetlerinde mühim bir âmil olması tabii görülen ve nihayet cihan sulhuna mühim hizmetler ifa eden memleketimiz ve milletimizin şerefli ordusunun dünya teslihat yarışı içinde muasır ordularla muvazenesini temin edecek surette kuvvetini arttıracak bulunan bu mukavelelerin akdini, Hükûmetimizin daima takdire lâyık olarak devam edegelen mesaisinin yeni bir hâsılası olmak üzere

re şükranla kaydeden Encümenimiz lâyihası esas itibarile kabul etmiş, yalnız birinci ve ikinci maddelerin birleşmesinde tertib itibarile faide gö-
rek bu maddeleri birleştirilmek suretile yeniden hazırladığı kanun lâyihasını müstacelen müzakere edilmek dileğiyle Umumi Heyetin tasvibine konul-
mak üzere Yüksek Reisliğe sunmuştur.

Reis V.	M. M.	Kâtib
Isparta	Trabzon	İstanbul
Mükerrem Ünsal	R. Karadeniz	F. Öymen

Balıkesir	Çorum	Diyarbakır
E. Adakan	E. Sabri Akgöl	Rüştü Bekit
Gazi Anteb	İzmir	Kayseri
A. H. Ayerdem	H. Çakır	N. Kerven
Kırklareli	Malatya	Malatya
Ş. Ödül	M. Öker	O. Taner
Mardin	Ordu	Seyhan
R. Erten	H. Yalman	N. Eldeniz
Sivas		
Remzi Çiner		

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Londrada 27 Mayıs 1938 tarihinde İngiltere Hükümeti ile imza edilen müzeyyel Clearing anlaşması ve teslihat kredi anlaşması, Exports Credits Guarantee Departement ile imza olunan on milyon sterlinlik kredi anlaşmasının tasdiki hakkında kanun lâyihası

MADDE 1 — Londrada 27 Mayıs 1938 tarihinde İngiltere Hükümeti ile imza edilen müzeyyel Clearing anlaşması ve teslihat kredi anlaşması, Exports Credits Guarantee Departement ile imza olunan on milyon sterlinlik kredi anlaşması kabul ve tasdik edilmiştir.

MADDE 2 — Mezkûr anlaşmalar metinlerinde tesbit kılman tarihlerde meriyete gireceklerdir.

MADDE 3 — Bu kanun neşri tarihinden mu-
teberdir.

MADDE 4 — Bu kanunun hükümlerinin tat-
bikına İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

15 - VI - 1938

Bş. V.	Ad. V.	M. M. V.
C. Bayar	Ş. Saracoğlu	K. Özalp
Da. V.	Ha. V.	Ma. V.
Ş. Kaya	Dr. T. R. Aras	F. Ağralı
Mf. V.	Na. V.	İk. V.
S. Arıkan	A. Çetinkaya	Ş. Kesebir
S. İ. M. V.	G. İ. V.	Zr. V.
Dr. H. Alataş	Rana Tarhan	F. Kurdoğlu

BÜTÇE ENCÜMENİNİN DEĞİŞTİRİŞİ

MADDE 1 — Londrada 27 Mayıs 1938 tarihinde İngiltere Hükümeti ile imza edilen ve işbu kanuna bağlı bulunan müzeyyel kliring anlaşması ve teslihat kredi anlaşması Exports Credits Guarantee Departement ile imza olunan 10 milyon sterlinlik kredi anlaşması, metinlerinde tesbit kılman tarihlerde meriyete girmek üzere kabul ve tasdik edilmiştir.

MADDE 2 — Üçüncü madde aynen

MADDE 3 — Dördüncü madde aynen

Türkiye Hükümeti ile Büyük Britanya ve Şimalî İrlanda Müttehid Kırallığı Hükümeti arasında ticaret ve kliringe mütedair olmak üzere 2 eylül 1936 tarihinde imzalanmış olan anlaşma (Badema «Esas anlaşma» denilecektir) Türkiye ile Müttehid Kırallık arasındaki ticarî münasebatı teshil için ahkâmı muhtevi bulunmasına ve Âkid Hükümetler Türkiye ile Müttehid Kırallık arasındaki tediyatı kolaylaştırmak maksadile «Esas anlaşma» ahkâmına ilâvelerde bulunmak arzusunda olmasına binaen Türkiye Hükümeti ile Büyük Britanya ve Şimalî İrlanda Hükümeti berveçhiati anlaşmışlardır :

Madde — 1

Esas anlaşmanın (Bu müzeyyel anlaşmanın 5 nci maddesile muaddel) 7 nci maddesi ve 9 neu maddesi 1 nci fıkrası 4 nü bendi mucibince bedelleri hususî hesaba yatırılmak ve kliring hesabının (A) talî hesabı vasıtasile transfer edilmek suretile ödenecek olan Müttehid Kırallık emtiası 1938 temmuzunun birinci gününden itibaren başlayan her üç aylık devreye aid olmak ve muhtelif sınırlı emtia için bu anlaşmaya merbut listede tasrih olunan sınırlı kıymetleri tecavüz etmemek üzere Türkiyeye idhal olunabilecektir. Şu şartla ki, eğer 1 temmuz, 1 teşrinievvel yahud 1 kânunusani ile başlayan böyle üç aylık devrelerden her hangi birinde Türkiyeye idhal olunan her hangi bir sınırlı emtianın kıymeti, listede o sınırlı için tesbit edilen den daha aşağı olduğu takdirde bundan sonraki üç aylık devrede aynı sınırlıdan olub idhalleri için müsaade verilecek emtianın kıymeti listedeki mikdardan bu noksan derecesinde fazla olacaktır. 1 teşrinievvel yahud 1 kânunusani ile başlayan her hangi bir devredeki noksan tesbit edilirken, bu devreye aid kıymetlerde bundan mukaddem devredeki noksandan mütevellid fazlalık nazarı itibara alınacaktır.

Madde — 2

(1) Müttehid Kırallık emtiasının Türkiyeye ihracına mütedair olub, Müttehid Kırallıkta Export Credits Guarantee Departman (badema Departman denilecektir) vasıtasile hareket eden Borad of Trade tarafından mezkûr Departmanla Türkiye Hükümeti arasında 1938 senesi mayısın 27 nci günü aktedilen anlaşma (badema Garanti Anlaşması denilecektir) ahkâmı dairesinde granti edilen mukavelelerde meşrut olacaktır ki : bu fıkra ahkâmı bu maddenin 2 nci fıkrası hükümlerine göre talik edilmedikçe, bu gibi mukaveleler dolayısile, bu mukavelelerde vazîülümza Müttehid Kırallıktaki eşhasca satın alınması icab eden Türk parası Kliring Ofise bu Türk parası mikdarına müsavi isteriln ödenmek suretile satın alınacaktır. Bu tediye, esas anlaşmanın 8 nci maddesinin 2 nci fıkrası ahkâmı dairesinde Merkez bankası tarafından Kliring Ofise bildirilib tediye yapıldığı gün müttehid Kırallıkta neşredilen (Rayiç) üzerinden yapılacaktır. Kliring Ofis bu tediye yelerden Merkez bankasını derhal haberdar edecek ve bunları esas anlaşmanın (bu müzeyyel anlaşmanın 5 nci maddesile muaddel) 9 neu maddesi (1) nci fıkrası (ii) nci bendinde mezkûr Kliring hesabının A talî hesabına nakleyecektir. Merkez bankası bu tediye yapılırdığı kendisine ihbar edildiği zaman Müttehid Kırallıktaki müteahhidin Türkiye'deki mümessillerine bu mikdarı Türk parası olarak ödeyecektir.

(2) Esas anlaşmanın 7 nci maddesinde mevzubahs hususî hesaba yatırılmış olan mebalığın Müttehid Kırallıktaki alacaklılara transferinde gayr tabii bir teahhür kalmadığı hususunda her hangi bir zaman iki Âkid Hükümet anlaşacak olursa, birinci fıkra ahkâmı, Âkid Hükümetlerden her hangi biri si gayri tabii teahhurun tekerrüründen bahs ile tekrar tatbikını talep edinceye kadar talik olunacaktır.

Madde — 3

Esas anlaşmanın 4 nü listesindeki 9 numarada (taze meyveler ve sebzeler) ve 13 numarada (meyva ve sebze koserveleri) kelimeleri kaldırılacak ve 30 numarada (Hububat) kelimesinden evvel (buğdaydan maada) kelimeleri ilâve olunacaktır.

(1) Esas anlaşmaya mülhak protokolün 4 ncü maddesinin tamamı ve yine bu protokolün 5 nci maddesi, «Bu protokol, bu günkü tarihli anlaşmanın bir cüzü gayri müfekkini teşkil eder» kelimeleri müstesna olmak üzere, hazfedilmiştir.

(2) - (ı) Esas anlaşmanın (Bu müzeyyel anlaşmanın 5 ilâ 7 maddeleri ile muaddel- 6 nci, 7 nci ve 9 ilâ 14 ncü maddeleri aşağıdaki mukavelelerden mütevellid teahhürleri ifa için Türkiyeye ihrac olunan Müttehid Krallık emtiyası bedellerinden doğan borçlar hakkında tatbik edilemeyeceği gibi bunlar için verilecek cirosu kabil senedler hakkında da tatbik olunmayacaktır.

(a) Sümerbank ile H. A. Brassert and Co., Ltd. arasında, Türkiyede bir demir ve çelik fabrikası tesisi için, 1 kânunuevvel 1936 da imza olunan mukavele,

(b) Garanti anlaşması ahkâmı dairesinde bundan böyle Departmanca verilecek garantilere mevzu teşkil eden mukaveleler,

(c) Türkiyenin müdafaası için lüzumlu mevaddın Müttehid Krallıkta satın alınmasını kolaylaştırmak maksadile 1938 senesi mayıs ayının 27 nci günü Türkiye Hükûmeti ile Müttehid Krallık Hükûmeti arasında imza olunan anlaşma (badema teslihat kredisi anlaşması denilecektir) tasdik edildiği takdirde bu anlaşmanın birinci maddesinde mevzubahs edilen mukaveleler,

(ii) Madenler, maden cevherleri, konsantreler, buğday, kömür, kereste, (meyve olarak kullanılan fındıktan maada) taze meyve ve sebzeler, ve konserve gıdalar ve şimdye kadar Türkiyeden idhal edilmemekte olub Garanti Anlaşmasının ikinci kısmı birinci maddesi mucibince Âkid Hükûmetler tarafından bunlara ilâve olunabilecek diğer maddeler Müttehid Krallığa idhal olunduğu zaman Esas Anlaşmanın bu (Müzeyyel Anlaşmanın 5 ilâ 7 maddeleri ile muaddel) 6 nci ve 8 ilâ 14 ncü maddeleri, bu gibi emtiadan mütevellid vacibütte diye borçlara tatbik olunmayacaktır. Bu emtianın satışlarından tahassül eden mebalîğ Müttehid Krallıkda müesses Anglo - Turkish Comptoir Limited şirketi faaliyette olduğu müddetçe bu şirkete ve bundan sonra işbu Comptoir şirketine halef olmak üzere yine Müttehid Krallıkda tesis olunacak Anglo - Turkish Commodities Limited namındaki şirkete ödenecektir. Bu bendin ahkâmı, satılmak üzere, doğrudan doğruya Anglo - Turkish Comptoir Ltd. şirketine, yahud icabı hale göre Anglo - Turkish Commodities Limited'e gönderilen ham pamuğa da şamildir.

(iii) Glearing Office, Türkiyeden ihrac olunan incir ve üzümünden dolayı kliring hesabı matlûbuna geçen mebalîğın, 1938 senesinden sonra, 31 kânunuevvelde nihayet bulan her sene zarfında 322,000 den fazla olan kısmını da, faaliyette bulunduğu müddetçe Anglo - Turkish Comptoir Ltd. şirketine, ve bundan sonra da Anglo - Turkish Commodities Ltd. e devredilecektir.

(iv) Aşağıdaki (v) nci bend hükümlerile mukayyed olmak üzere yukarıda (ii) nci ve (iii) ncü bendler mucibince Anglo - Turkish Comptoir Ltd. ve Anglo - Turkish Commodities Ltd. Şirketlerinin eline geçecek paralarla, Garanti Anlaşması mucibince bu Şirketlerin alacağı diğer paralar aşağıdaki maksadlar için kullanılacaktır:

(A) Anglo - Turkish Commodities Ltd. in masarifi ile Anglo - Turkish Comptoir Ltd. in o Şirkete devri tarihinde tesviye edilmemiş olan masrafları,

(B) Ankarada 1 kânunuevvel 1936 da H. A. Brassert and Co. ile Sümer bank arasında imzalanan mukavele mucibince mezkûr Brassert Şirketine verilen bonolar için ödenecek mebalîğ,

(C) Garanti Anlaşmasının 3 ncü kısmında mezkûr olub bu kısım hükümlerine göre Departmanca garanti edilen bonolar için ödenecek mebalîğ,

(D) Türkiye Cümhuriyeti Hükûmetile Aydın demiryolu Şirketi arasındaki, 1 mayıs 1935 tarihli mukavele ile Türkiye Hükûmeti ile İstanbul Telefon Şirketi arasında akdedilen 9 nisan 1936 tarihli mukavelenin icab ettirdiği senevi taksitler,

(E) Teslihat kredisi anlaşması tasdik edildiği takdirde işbu anlaşma mucibince icab eden tediye,

(F) Yukarıdaki A, B, C, D, E, bendlerinde mevzubahs maksadlar için icab eden mebalîğ tenzil edildikten sonra Anglo - Turkish Comptoir Ltd. Şirketinin veya icabı hale göre Anglo - Turkish

Commodities Ltd. in (Âkid Hükümetlerce tasvib edilmiş) murakırleri tarafından 1 temmuz 1938 de başlayan 12 aylık devre sonunda mevcudiyeti tasdik edilecek bakıye, her devrenin sonundan itibaren bir ay zarfında kliring hesabına ödenecek ve bervechiati taksim olunacaktır.

(a) % 60 ı A tâli hesabına ödenecektir.

(b) % 30 u B tâli hesabına ödenecektir.

(c) % 10 u da Türkiye Merkez bankasının serbestçe emrine âmâde bulunacaktır, şu kadar ki, bu meblâğın, icab ettiği derecede Müttehid Kırallık emtiasından kliring ve hususî takasla satın alınması uygun olmayan gazete, mecmua, ve kitab mubayaası için kullanılacağı mukarrerdir.

(V) 1 kânunusani 1939 dan evvel Müttehid Kırallığa idhal olunacak olan Türk buğdayları satışından mütevellid mebalîğ azamî 250,000 e kadar, vaziyete göre Anglo - Turkish Comptoir Ltd. veya Anglo - Turkish Commodities Ltd. tarafından Türk müşterilerin Müttehid Kırallıkta gemi iştirasını finanse etmek için tahsis olunabilir.

(VI) Türkiye Cümhuriyeti Hükümeti, vaziyete göre, Anglo - Turkish Comptoir Ltd. veya Anglo - Turkish Commodities Ltd. şirketleri hasılatının yukarıda (IV) neü bedin A, B, C, D ve E kısımlarında mezkûr tediyaı her zaman karşılamağa kâfi olmasını ve bütün bu tediyaı yapılmıcaya kadar, Müttehid Kırallık Hükümetinin muvafakati olmadan Anglo - Turkish Commodities Limited şirketinin feshedilmemesini ve nizamnamesinde değışiklik yapılmamasını temin etmeğı deruhde eyler.

Madde — 5

1938 teşrinievvelinin birinci gününden itibaren meri olmak üzere, esas anlaşmanın 9 neü maddesi (1) nci fıkrası yerine atideki ahkâm ikame olunmuştur:

« (a) Bu müzeyyel anlaşmanın 4 neü maddesi, 2 nci fıkrası (IV) neü bendi (F) kısmı hükmünce vaziyete göre Anglo - Turkish Comptoir Ltd. veya Anglo - Türkisli Commodities Ltd tarafından ödenen mebalîğ, (b) 1 kânunusani 1939 dan sonra, müzeyyel anlaşmanın 4 neü maddesi, 2 nci fıkrası, (iii) neü bendi hükümlerine göre Anglo - Turkish Comptoir Ltd. şirketine veya Anglo - Turkish Commodities Ltd. e devrolunacak mebalîğ, ve (c) müzeyyel anlaşmanın 2 nci maddesinin (i) fıkrası mucebince talî hesabına nakledilecek olan tediyaı haricinde kliring hesabına matlub kaydedilen bütün paralar aşağıdaki şekilde taksim edilecektir:

(ı) bilûmum mebalîğın % 30 u faizsiz B talî hesabına tahsis olunacaktır. B talî hesabı matlubundaki mebalîğ serbest olarak Merkez bankası emrine âmâde bulundurulacaktır.

(ii) Aşağıda (iii) neü (v) nci, (vi) nci ve (vii) nci bendlerde mevzuubahs meblâğlardan gayri bilûmum mebalîğın % 70 i faizsiz A talî hesabına tahsis olunacaktır.

(iii) Esas anlaşmanın müzeyyel anlaşma ile muaddel 12 nci, 13 neü yahud 14 neü maddeleri hükümlerince Müttehid Kırallığa ihraç olunan Türk emtiasından dolayı matlub kaydedilen mebalîğın % 10 u A talî hesabına tahsis olunacaktır.

(iv) A talî hesabı matlubundaki mebalîğ karşılıkları hususî hesaba tevdi edilmiş olan borçların tediyesi için kullanılacaktır. Bu tediyeler tevdiattarihleri sırasına göre yapılacaktır.

(v) 12 nci veyahud 13 neü maddeler ahkâmına göre Müttehid Kırallığa ihraç olunan Türk emtiası dolayısıyla matlub kaydedilen mebalîğın % 60 ı faizsiz bir C talî hesabına tahsis olunacaktır. C talî hesabı matlubundaki mebalîğ aşağıdaki şekilde kullanılacaktır:

(a) İhraç edilen Türkiye emtiasına aid menşe şahadetnamesi üzerinde görülen FOB kıymetinin % 60 ı aynı hususî takas muamelesile Müttehid Kırallıktan Türkiyeye idhal olunan emtia bedellerinin tediyesi için kullanılacaktır.

(b) Bakiyenin, sıf ve fob kıymetleri arasındaki farkı temsil eden kısmı B talî hesabına ve kullanılmayan kısmı da A talî hesabına naklolunacaktır.

(vi) Esas anlaşmanın, müzeyyel anlaşmanın 7 nci maddesile muaddel 14 neü maddesi hükümlerine tevfiakan Müttehid Kırallığa ihraç olunan Türk emtiasından dolayı matlub kaydedilen bütün mebalîğın % 60 i faizsiz D tâli hesabına tahsis edilecektir. D tâli hesabı matlubundaki mikdarlar mezkûr muaddel 14 neü madde ahkâmına göre transfer edilecek mevduat ve mebalîğ için Müttehid

Kıralıktaki alacaklıya veya alacaklılara tediye bulunmak üzere kullanılacaktır. Bu maksad için lâzım olmayan bakiye A talî hesabına nakledilecektir.

(vii) Türkiyeden ihraç olunan incir ve üzümlerden mütehasıl olarak matlub kaydedilen mebalığın % 70 i faizsiz E tâli hesabına tahsis edilecek ve günü gününe A talî hesabına naklolunacaktır.

Madde — 6

1938 senesi teşrinievvelinin birinci gününden itibaren meri olmak üzere esas anlaşmanın 12 nci maddesi ikinci fıkrası yerine aşağıdaki hükümler ikame olunacaktır :

« İşbu maddenin birinci fıkrasında derpiş olunan her muamelenin ifasında Türkiyeye idhal olunan Müttehid Kıralık emtiasının fob kıymeti mezkûr Kıralık ülkesine idhal olunan Türk mallarının menşe şahadetnamelerinde gösterilen fob kıymetinin % 60 ını aşmayacak ve bu kıymetin % 30 u bu anlaşmanın müzeyyel anlaşmanın 5 nci maddesiyle muaddel 9 ncu maddesi birinci fıkrası (1) nci bendinde mevzubahs B talî hesabına ve % 10 u da A talî hesabına naklolunacaktır.»

Madde — 7

1938 senesi teşrinievvelinin birinci gününden itibaren meri olmak üzere esas anlaşmanın 14 ncü maddesi yerine aşağıdaki hükümler kaim olacaktır :

«(1) Bu anlaşmanın 7 nci maddesi birinci fıkrasında mezkûr hususî hesaba kendi lehine Türk lirası olarak para yatırılmış veya sonra yatırılacak olan Müttehid Kıralıktaki her hangi bir şahsın veya (her hâdisede Âkid Hükümetlerin tasvibile) Türkiyede alacağı olan veya matlubunda bulunan mebalığı isterline transfer etmeğe muktedir olamayan Müttehid Kıralıktaki diğer herhangi bir şahsın bu mevduat veya mebalığın tamamını veya bir kısmını bu anlaşmaya merbut ve müzeyyel anlaşmanın 3 ncü maddesiyle muaddel 4 ncü listeye dahil Türk malları mübayaası için kullanılmasına ve bu malları Müttehid Kıralığa ihraç etmesine müsaade olunacaktır.

«(2) Bu emtiasın isterlin tutarı berveğhîati taksim olunacaktır :

(I) % 60 ı, bu anlaşmanın müzeyyel anlaşma ile muaddel 9 ncu maddesi (I) fıkrası (VI) nci hükümlerine göre muamele görecektir.

(II) % 30 u B talî hesabına naklolunacaktır. (III) Mütebaki % 10 u A talî hesabına naklolunacaktır.

Madde — 8

(1) Türk mallarının Müttehid Kıralıkta fob satışından mütevellid navlun ve sigorta masrafları dolayısıyla Müttehid Kıralıktaki şahısların Türkiyedeki şahıslara olan borçlarının Kliring harici tediyesi için isterlinin başka herhangi bir paraya serbestce tahviline Müttehid Kıralık Hükümeti müsaade eylemeğe devam edecektir.

(2) Türkiye Hükümeti de Müttehid Kıralık mallarının Türkiyede fob satışından mütevellid navlun ve sigorta masrafları dolayısıyla Türkiyedeki şahısların Müttehid Kıralıktaki şahıslara olan borçlarının kliring harici ödenmesi için isterlin tedarikine devam edecektir.

Madde — 9

(1) Bu anlaşma 1 temmuz 1938 tarihinde meri olmağa başlayacak ve hilâfı zikredilmeyen hallerde, bütün ahkâmı o tarihte mevkii tatbika girecektir.

(2) 1 temmuz 1938 den sonra esas anlaşma, bu müzeyyel anlaşma ile yapılan ilâveler ve tadiller dairesinde, kendi ahkâmına göre tatbik olunacaktır.

(3) Eğer esas anlaşma 18 nci maddesinin 2 nci fıkrası mucibince (bu müzeyyel anlaşma ile yapılan ilâveler ve tadillerle birlikde) hitama erecek olursa bu vaziyet müzeyyel anlaşmanın 4 ncü maddesi, 2 nci fıkrasının (II) nci veya (vi) nci bendleri hükümlerine tesir etmeyeceği ve yalnız kliring ofis yerine Merkez bankası ikame olunacağı gibi mezkûr 4 ncü maddenin 2 nci fıkrası

sındaki (iv) ncü bendin (F) talî bendindekinden maâda hükümleri de bu keyfiyetten müteessir olmayacaktır. Bu hükümler mezkûr (iv) numaralı benddeki (C) ve (E) talî bendlerinde mevzu-bahs edilen anlaşmalar dolayısıyla yapılacak tediyatın sonuna kadar meriyette kalacak ve iki Âkid Hükûmet (iv) numaralı bendin (F) tâli bendinde mezkûr bakiyenin nasıl tevzi edileceğine müştereken karar verecektir.

Yukarıdaki ahkâmı tasdikân vaziülimza, salâhiyeddâr murahhaslar, işbu anlaşmayı imza etmişler ve mühürlemişlerdir.

Londrada, bin dokuz yüz otuz sekiz senesi mayısınm yirmi yedinci günü iki nüsha İngilizce olarak tanzim edilmiştir.

Mümkün olduğu kadar süratle tükce tercümesi yapılacak ve bu tercüme Âkid Hükûmetler tarafından kabul ve tasdik edilecektir.

O vakit, her iki metin, her hususda aynı derecede muteber olacaktır.

İmzalar:

Fethi Okyar

M. Eriş

Halifax

Metinde mutabakat hâsıl olan zabıt

2 Eylül 1936 tarihinde imza olunmuş olan Ticaret ve Kliring anlaşmasına zeyil olarak hazırlanan bu günkü tarihli anlaşmanın hini imzasında Türkiye ve Büyük Britanya Murahhas heyetleri âti-deki hususatın zapta geçirilmesini arzu ederler. Şöyleki:

1. Müzeyyel Anlaşmanın 1 nei maddesile alâkadâr olarak, esas Anlaşmanın 1 nei ve 4 ncü maddeleri ve 1 nei ve 2 nei listeleri ahkâmı,

(I) Hususî hesaba tevdiat mukabilinde A tâli hesabı vasatisile transfer yapılmak suretile ödenen emtia,

(II) Esas Anlaşmanın Müzeyyel Anlaşma ile tadil edilen 12 nei maddesi ahkâmına göre, hususî takas muamelesile ödenen emtia.

Dahil olduğu halde Türkiyeye idhaline müsaade edilen muhtelif sınıf Müttehid Kırallık emtiasının mecmuu mikdarı hakkında tatbik olunmakta devam edecektir. Müzeyyel Anlaşmanın 4 ncü maddesinin 2 nei bendinin (1) nei fıkrasında mevzubahs mukavelelere tevfikân Türkiyeye idhal edilen emtia bu mecmu mikdarın tesbiti için hesaba katılmayacaktır.

2. Müzeyyel anlaşmanın 4 ncü maddesinin 2 nei fıkrasının (II) nei bendi ve 5 nei maddenin (VII) nei bendi ile alâkadâr olarak (322 000 İngiliz lirasının % 70 i) ve Türk üzüm ve incirlerinin Müttehid Kırallığa idhalleri için A tâli hesabına yapılacak transferler için azamî mikdar olan 225 000 İngiliz lirası, ismi geçen bu Türk mahsullerinin Müttehid Kırallığa yapılan mecmuu idhalâtının 1935, 1936, 1937 senelerine aid üç senelik vasatî esasüzzerinden tâli hesaba vacibütediye olması icab eden mikdarı göstermektedir.

İmzalar :

M. Eriş

Fethi Okyar

Halifax

Liste

Türk ta- rife No.	Türk tarifesine nazaran tasnif	Türk lirası
98	Merinos, tiftik, alpağa, lâma, vigoni, keşmir, deve, şeviyot	19 600
102	Her nevi yünden ve kıldan iplik (Örme ve dokuma makineleri için masuraya sarırlı iplikler de dahildir)	98 300
106	Safi yünden mamul başka yerde zikrolunmayan mensücat (Mevaddı saire ile mürekkebe olsun olmasın)	25 600
366	Pamuk ipliği, kasarsız, yalın kat (tek telli)	31 100
370	Glase veya merserize, kasarlı ve kasarsız, : bükülmüş, boyalı (iki ve daha ziyade numara dahildir).	34 500
371	Perakende satılabilecek hale getirilmiş iplikler (kasarlı) kasarsız, boyalı, bükülmüş, bükülmemiş, ağaç, makara, ufak çile, yumak, zivana ve sair şekillerde)	5 700
372	Pamuk ağ ipliği ve sicim	4 400
377	Pamuk mensücat, ham (kasarsız)	9 300
378	Pamuk mensücat (kasarlı)	64 500
379	Pamuklu mensücat, kısmen boyalı, boyalı dokuma, basma	126 500
417	Keten, kendir, jüt, rami ve tarifede gayrimenzkür sair mevaddı nebatiyeden mamulât ve mensücat, sargılık kaba bez ve çuval (rengi tabiide veyahud boyalı)	15 100
445	Bisiklet, otomobil, araba ve sair vesaiti nakliye tekerleklerine mahsus iç ve dış lâstikleri ve şeridler (mevaddı saire ile mürekkebe ve gayrimürekkebe)	7 100
452	Yere sermeğe mahsus linoleom, kaptolikan muşambaları (parça veya top halinde)	4 700
523	Demir veya çelik saç lâvhaları (düz veya oluklu) ve çemberlik veya şerid	33 200
555	Bakır lâma çubuk (maktarı her şekilde) tahta veya yaprak halinde	6 500
577	Kalay ve halitası	43 500
618	Telli telgraf ve makineleri aksamı fenniyesi (teller ve piller ve otomatik telefon santralının mesned çerçeveleri harihtir)	4 900
651	Petrol, benzin ve petrol müstekkâtı ve sair kuvvetlerle (elektrik müstesna) müteharrik motörler (kurulmuş veya kurulmamış)	5 100
666	Değirmen makineleri ve hamur, makarna, şeker, sucuk ve sair mekûlâtın imal ve ihzarına mahsus makineler, buz makineleri, taktir, tasir ve tebrid makineleri, şişeleri yıkayan ve dolduran makineler, vinçler, kavurucu ve öğütücü makineler, ütü makineleri, çamaşır yıkama makineleri, ve tarifede zikrolunmayan bilcümle makineler (kurulmuş, kurulmamış)	7 600
666/2	Makine ve cihazların mihanikî aksamı demirden, çelikten ve sair adı madenlerden, sair maddelerle mürekkebe veya gayrimürekkebe (tarifede başka yerlerde zikredilmemiş loan)	9 000
682	Buharlı gemiler	18 700
694	Mahrukatı madeniye	6 800
695	Mayi madenî mahrukat ve madenî yağlar, petrol, şist yağları, linyit ve diğer madenî yağlar	4 400
706	Uzvi, sunî boyalar (kömür katran yağından müstahsal) anilinler, alizarinler, sunî çividler ve tasfiye edilmiş tabii çividler (her şekilde) ve zikredilmeyen sairleri, ve sodyom ve emlâhr	32 800
725	Bakır emlâhi	5 400
749	Kreozot ve emlâhr	29 100

Türk ta- rife No.	Türk tarifesine nazaran tasnifi	Türk lirası
853	Tarifede gayri mezkûr serom ve aşular, eesamı kimyeviye, eczayı tıbbiye, müs- tahzaratı tıbbiye ve kimyeviyeyi smaiye Diğer tarife maddeleri	6 700 114 900
	Yekûn	775 000

Londra, 27 mayıs 1938

Ekselans,

Ekselanslarımın muhteviyatı aşağıda yazılı bulunan bugünkü tarihli notasını almakla kesbi şeref eylerim :

«Ekselans,

2 eylül 1936 tarihli Türk - İngiliz Ticaret ve Kliring anlaşmasına zeyl olarak bugün imzalanmış olan anlaşmanın 7 nci maddesine Ekselanslarımın nazarı dikkatini celbetmekle kesbi şeref eylerim.

Bu madde hükümlerine nazaran, anıfüzzikir 2 eylül 1936 tarihli Ticaret ve Kliring anlaşmasının 7 nci maddesinin 1 nci fıkrasında mezkûr hususî hesaba kendi lehine Türk lirası olarak para yatırılmış veya bundan böyle yatırılacak olan Müttehid Kırallıkdaki her hangi bir şahsın veya (her defasında Âkid Hükümetlerin tasvibile) Türkiyedeki eşhasdan alacağı olan veya matlubunda bulunan mebalîği isterline tahvile muktedir olamayan Müttehid Kırallıkdaki her hangi bir şahsın bu tevdiat veya mebalîğin tamamının veya bir kısmının muadili olan Türk lirasını Ticaret Kliring anlaşmasına merbut 4 neü listeye dahil bulunan Türkiye emtiasını satın almak için kullanılmasına ve bu emtiayı Müttehid Kırallığa ihraç etmesine müsaade edilecektir.

2. Bu münasebetle Âkid Hükümetlerin bu madde hükümlerine tevfiakan itası icab eden muvafakatlerini vereceklerini ve Türkiye Cümhuriyeti Hükümetinin aşağıda münderiç ahvalde kendisi tarafından verilmesi icab eden müsaadeyi bahşedeceğine dair olan anlaşmayı kaydetmek isterim :

(1) Adanada Mr. Gilodo tarafından işletilmekte olan pamuk ve sair tohumları ezen bir değirmen için Lloyds Bank Limitedce bir ikrazda bulunulmuş idi. Elyevm bu borç bakiyesi: resülmal hesabı için 14, 569.4.10, isterlin ve faiz hesabı için 15, 308.4.2. isterlin.

(2) İzmir - Aydın demiryolunun Türkiye Hükümeti tarafından 1935 de mübayaasına tekadüm eden zamana aid kazanç bakiyesini teşkil eden takriben 80 000, isterlin.

(3) İstanbul Telefon Şirketinin Türkiye Cümhuriyeti Hükümeti tarafından hini mübayaasında tasfiyecilere aid olup elde nakden mevcud bulunan takriben L. T. 200 000 Türk lirası.

(4) J. J. Colman Ltd. in İstanbuldaki fabrikasının müteaddid seneler zarfında yaptığı kârdan ibaret olan takriben L. 17 000 isterlin.

3 - Buna zamimeten Âkid Hükümetler işbu maddenin şümulü dahiline girib bilâhare nazarı dikkatlerine vazedebilecek olan sair bu kabîl talepleri hüsnü suretle nazarı itibara almağa muvafakat eylerler .

4 - Zaruret halinde diğer tediyaatın da her ay L. 2 000 isterline kadar ve kliring haricinde serbest isterlin olarak ifasına müsaade edileceği hususundaki mutabakatımızı teyid eylemenizi bu vesile ile Ekselânsırmızdan rica ederim.

Elfazı ihtiramiye

Halifak (Imza)

Ekselans Bay Fethi Okyar'a

2 - Ekselansların notasının, nota metninde mevzubahs hususat hakkında Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin mutabakatını doğru bir surette ifade etmekte olduğunu burada teyid eylerim.

Elfazı ihtiramiye

Fethi Okyar (İmza)

Londra, 27 Mayıs 1938

Ekselans,

2 Eylül 1936 tarihli Türk - İngiliz ticaret ve kliring anlaşmasına zeyl olarak bu gün imza edilen mukavelenamenin 4 ncu maddesinin (2) (IV) fıkrasının (F) (a) bendindeki hükümlerine nazarı dikkatlerini celbetmekle kesbi şeref eylerim. Mezkûr hükümlere tevfi kan Anglo - Turkish Comptoir Ltd. veya Anglo - Turkish Commodities Ltd in temin eylediği mebaliğden % 60 ınm, zikri geçen maddedeki tediyat yapıldıktan sonra, kliring hesabının A talî hesabına geçirileceği derpiş edilmektedir.

2. 1 temmuzdan itibaren başlayan her sene zarfında Atâli hesabında yapılacak tediyat £ 100 000 den az olacak olursa Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, B talî hesabından ilk vecibei zimmet olmak üzere, o sene zarfında £ 100 000 e varmak için tediyesi gereken meblâğın B tâli hesabından A tâli hesabına nakli hususunu emredeceğini, Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinden telâkki ettiğim emre tevfi kan, ekselânslarına bildirmekle kesbi şeref eylerim.

Eufazı ihtiramiye...

Vikont Halifax, K. G.
Haşmetli Büyük Britanya Müttehid
Kıralığı Hariciye Nazırı
Londra, S. W. 1.

Fethi Okyar

Londra, 27 Mayıs 1938

Azizim Mr. Gregory,

2 Eylül 1936 tarihli Türk - İngiliz ticaret ve kliring anlaşmasına zeylen bu gün imzalanan anlaşmanın 4 ncu maddesinin (2) (IV) fıkrasının (F) (c) bendi hükümlerile alâkadar olarak, 1 kânunusani 1940 tarihinden itibaren, Türkiyeye idhal edilecek Müttehid Kıralık gazetelerile mevkuteler ve kitabları bedelinden mütevellid borçların hususî hesaba geçirileceğini ve bu kabîl eşya bedellerinin serbest İsterlin ile ödeneceğini size bildirmekle meserret duymaktayım.

Samimiyetle...

Mr. H. S. Gregory,
Anglo - Turkish Clearing Office
Murakıbr,

M. Eriş

Londra

Türkiye Cümhuriyeti Hükûmetinin, Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından 1937 senesi kânun-u evvelinin 23 ünde tasdik olunan bir iktisadî program kabul etmiş olmasına, ve bu programda Türkiye Cümhuriyetinden ilerideki senelerde ihraç olunacak maadin ve diğer bazı maddelerin miktar ve kıymetlerinin ehemmiyetli bir surette tezyidi teemmül edilmiş bulunmasına ve Türkiye Cümhuriyeti Hükûmeti ile Büyük Britanya ve Şimalî İrlanda Müttehid Kırallığı Hükûmeti arasında 2 Eylül 1936 da akdedilen ticaret ve Kliring anlaşmasına, 1938 senesi mayısın 27 nei gününde yapılan bir anlaşmanın tezyil edilmesine ve bu son Anlaşmanın 4 neü maddesinde Türkiyenin müdafaasına lüzumlu mevaddın Müttehid Kırallıkta satın alınması için İngiltere Hükûmeti tarafından Türkiye Hükûmetine verilen kredilere karşı Anglo - Turkish Comptoir Ltd. ve Anglo - Turkish Commodities Ltd. namile tanınan Müttehid Kırallık şirketleri hasılâtından İngiltre Hükûmetine tediyeler yapılması mukarrer olmasına binaen, Türkiye Büyük Millet Meclisi ile Müttehid Kırallık Parlâmentosunun tasdikına talikan, ve bu mübayaatı kolaylaştırmak maksadile, Türkiye Cümhuriyeti Hükûmeti ile Büyük Britanya ve Şimalî İrlanda Müttehid Kırallığı Hükûmeti berveçhiâti hususatda anlaşmışlardır.

Madde — 1

Türkiyenin müdafaası için lüzumlu mevaddın Müttehid Kırallıkta mübayaasına mütedair ve Müttehid Kırallık Hükûmetinin tasvibile yapılmış mukavelelere müsteniden Türkiye Cümhuriyeti Hükûmetince ödenmesi icab eden mebalîği, mecmuu 6 milyon sterlini geçmemek üzere, Türkiye Hükûmetine ikraz eylemeği Müttehid Kırallık Hükûmeti deruhde eder.

Madde — 2

(1) Bu anlaşmanın 1 nei maddesi mucibince yapılacak her avansa yapıldığı tarihten ödendiği tarihe veya 1943 senesi kânunusanisinin birinci gününe kadar (hangi tarih daha evvelse) zaman zaman cari olan İngiltere bankası iskonto haddinden senevi % 1 fazla ve bundan sonra da Müttehid Kırallık Hükûmetince garanti edilen müşabah müddetli bir istikraz için münasib bir had olduğu 1 kânunusani 1943 de Hazine Lordları tarafından tasdik olunacak ve senevi % 3 den az bulunmayacak olan bir faiz (buna badema musaddak faiz denilecektir) altı ayda bir resülmale zammedilmek suretile ilâve olunacaktır.

(2) Avansların faizlerle birlikde 1 kânunusani 1952 de tediye edilmemiş olan mecmuu (ki badema resülmal denilecektir). Türkiye Hükûmeti tarafından Müttehid Kırallık Hükûmetine her senenin 1 temmuz ve 1 kânunusanisinde vacibüttekiye yirmi müsavi yarı senelik taksitte isterlin olarak ödenecektir. Taksitler, 1 kânunusani 1962 ye kadar resülmalin zaman zaman ödenmemiş bulunan kısmı üzerine musaddak had üzerinden faizle birlikte mezkûr resülmalin tamamen tediyesini temin edecek miktarlarda olacaktır.

Madde — 3

1 kânunusani 1952 den sonra, Türkiye Hükûmeti yukarı maddedeki taksitleri ödeme teahhüdünü, Müttehid Kırallık Hükûmetine her hangi bir-senenin 1 kânunusani veya 1 temmuzunda o zamana kadar ödenmemiş bulunan resülmali veya bunun bir kısmını isterlin olarak ödemek suretile tamamen veya kısmen ifa salâhiyetini haizdir. Resülmalden yapılacak böyle bir tediye den sonra müteakib taksitler o nisbette tenkis olunacaktır.

Madde — 4

Bu anlaşma tasdik edilecek ve tasdiknameleri Ankarada teati olunacaktır. Bu anlaşma tasdiknamelerin teatisi tarihinde mevkii meriyete girecektir.

Yukarıdaki ahkâmı tasdikan aşağıda vazîülümza salâhiyetdar murahhaslar işbu anlaşmayı imza etmişler ve mühürlemişlerdir.

Londrada, bin dokuz yüz otuz sekiz senesi mayısının yirmi yedinci günü iki nüsha, İngilizce olarak tanzim edilmiştir.

Mümkün olduğu kadar süratle Türkçe tecümesi yapılacak ve bu tercüme Âkid Hükûmetler tarafından kabul edilecektir.

O vakit, her iki metin, her hususda aynı derecede ihticaca salih telâkki olunacaktır.

İmzalar:
Fethi Okyar
M. Eriş
Halifax

Londra, 27 Mayıs 1938

Ekselâns,

Bu gün imza edilmekte olan Türk - İngiliz teslihat kredileri anlaşması münasebetile, Türkiye Cumhuriyeti Hükûmetinin sterlin veya sterline serbestçe kabili tahvil olan ecnebi dövizleri mukabilinde ihrac etmek niyetinde olduğu madenler ve maden cevherleriyle sair müstahsalâtın ihracat programını Ekselânslarına leffen takdim etmekle kesbi şeref eylerim.

2 - Türkiye Cumhuriyeti Hükûmetinin, 1952 - 1962 seneleri zarfında (bu seneler dahildir) bu madenler ve maden cevherleriyle sair müstahsalâttan (diğer ihrac taleplerine tercihan) kâfi miktarda ihracatta bulunacağını temin ile yukarıda adı geçen anlaşmadan mütevellid vecibelerinin ifası için muktazi sterlini tedarik edeceğini, Hükûmetimden aldığı talimata tevfiakan, Ekselânslarına bildirmekle kesbi şeref eylerim.

3 - Türkiye Cumhuriyeti Hükûmetinin teslihat kredileri mukavelesinden mütevellid vecibeleri 1952 - 1962 seneleri zarfında, Anglo - Turkish Commodities Limited namı altında Müttehid Krallıkta teşkil edilecek şirket marifetile satılan madenler, maden cevherleriyle konsantrelerinin satış bedelinden hâsıl olan mebalığın ve icab ederse yukarıda adı geçen şirket marifetile olmayıp başka suretle satılan madenler, maden cevherleriyle konsantrelerinin (I) (Bu gün imzalanmakta olan kredi anlaşmalarında tarif edildiği veçhile) Büyük Britanya İmparatorluğu dahilindeki satış bedellerinden (II) Etibank ile kömür satış birliği (veya bu teşekküller tarafından elyevm ifa edilen vezaifi ifa edecek olan sair Türk müessesatı) tarafından sterline serbestçe kabili tahvil ecnebi dövizini mukabilinde ecnebi memleketlerine yapılan satışlarla Müttehid Krallığa vaki olacak kereste, buğday, taze yemiş ve sebze (yemiş olarak kullanılan fındık hariçtir) ile konserve malların satışından hâsıl olan mebalığın ilk vecibeli zimmetini teşkil edecektir.

4 - Eğer Türkiye Cumhuriyeti Hükûmetinin teslihat kredileri anlaşmasından mütevellid vecibeleri yukarıda tadad edilen Türkiye ihracatı satışı hâsılından her hangi bir sebepten naşi ifa edilemediği takdirde, bu vecibeler, Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti tarafından başka menabiden elde edilen sterlinlerle tediye edilecektir.

Saygılarımı sunarım.

Vikont Halifax K. G.

Haşmetli Büyük Britanya Müttehid Krallığı

Hariciye Nazırı,

Londra, S. W. 1.

Fethi Okyar

Türkiye Hükûmetinin 1940 senesinden itibaren Büyük Britanya İmperatorluğuna ve isterline serbestce kabili tahvil eenebi dövizi mukabilinde eenebi memleketlerine ihraç etmek niyetinde bulunduğu maddelerin ihracat programı berveği zirdir:

Krom	65, 000.	Ton
Bakır	15, 000.	Ton
Manganez, molybdenum, antimuan	100, 000.	İsterlin
Simli kurşun, çinko konsantereeri veya madenleri	150, 000.	İsterlin
Demir cevheri	400, 000.	Ton
Kömür	400, 000.	Ton
Buğday	40, 000.	Ton

(Badema Türkiye Hükûmeti denilecek olan) Türkiye Cümhuriyeti Hükûmeti tarafından kendisine o hususta salâhiyet verilmiş olan Türkiye Cümhuriyeti Londra Büyük Elçisi Bay Fethi Okyar ve Türkiye İş bankası umum müdürü Bay Muammer Eriş ile, Board of Trade Reisi tarafından aynı hususda salâhiyeti haiz Export Credits Guarantee Department (Aşağıda Departman denilecektir) Umum müdürü F. H. Nixon, Esq., C. B., arasında, Müttehid Kırallık dahilinde imal edilen emtianın Türkiyeye ihraç münasebetile Departmanca on milyon isterline kadar garanti verilmesine mütedair olmak üzere yapılan işbu anlaşma ile berveğiati nikat takarrür eylemiştir:

Kısım I - Teknik işler

Madde — 1

Bu Anlaşma, ancak, (bundan sonra «Alıcı» denilecek olan) Türkiye'deki alıcı ile (bundan sonra «Müteahhid» denilecek olan) Müttehid Kırallık dahilinde iş yapan bir şahıs, firma veya şirket arasında, işbu anlaşmanın birinci kısmındaki ahkâma uygun malların müteahhid tarafından mazkûr alıcıya satışı için 31 kânunuevvel 1940 dan (veya muhteviyatı 31 kânunuevvel 1940 dan evvel Türkiye Hükûmeti tarafından Departmana kısaca bildirilmiş olmak ve kıymetleri mecmuu 1,5 milyon İsterlini geçmemek şartile 31 kânunuevvel 1941 den) sonra olmamak üzere yapılan mukaveleler tatbik olunacaktır.

Madde— 2

Türkiye İktisad vekâleti veya siparişlerin verilmesini «Koordine» etmek üzere Türkiye Hükûmetinin tayin edeceği diğer bir makam sipariş programının bir suretini kısa müddet zarfında Departmana tevdi edecek ve bu programda yapılması arzu edilen tadilâttan mezkûr Departmanı ilk fırsatta haberdar eyleyecektir. Yapılmadan evvel vekâletin sarih tasvibine iktiran etmemiş olan her hangi bir mukavele hakkında işbu anlaşma ahkâmı tatbik edilmeyecektir.

Madde — 3

Emtia harb mühimmatı olmayacak ve tamamen veya başlıca kısmı Müttehid Kırallıkta imal edilmiş olacak yani emtia esmanının en az % 50 si Müttehid Kırallıkta yetiştirilen veya istihsal olunan maddelere yahud yapılan işlerin ücretine masruf tediyyattan tereküb edecektir. Bir mukavele yapılır yapılmaz, bunun bir nüshası, İktisad vekâleti tarafından veya bu anlaşmanın bu kısmındaki ikinci madde mucibince Türkiye Hükûmetince tayin olunacak diğer bir makam tarafından Departman'a gönderilecektir. Bu nüsha ile birlikte merbut (A) nümunesine uygun ve müteahhid veya salâhiyettar mümessili tarafından imzalı bir beyanname mevcut bulunacaktır. Müteahhidin Departman tarafından istenildiği zamanlarda merbut (B) nümunesine uygun bir beyanname vereceği ve yine Departman tarafından arzu edildiği takdirde de müsbit vesâiki ihzar eyleyeceği mukavelelerde meşrut olacaktır.

Madde — 4

Her hangi bir mukaveleye dahil bulunan, Müttehid Krallık haricindeki her hangi bir iş veya hizmet bedeli bütün diğer mukavelelerde bulunan bu gibi iş veya hizmetler bedeline ilâve olduğu takdirde bütün Mukavelenameler kıymetinin, zaman zaman Departman ile tekarrür ettirilecek olan mutedil bir nisbetini tecavüz etmeyecektir. Müttehid Krallık haricindeki iş veya hizmet için garanti vermesi Departman'dan istenildiği takdirde alâkalı mukavele veya mukaveleler mezkûr Departmanın tasvibine tâbi olacaktır.

Madde — 5

Türkiye Hükûmeti, siparişlerini İngiltere mühendislik usullerine ve tatbikatına uydurmak suretile bu anlaşmanın temin ettiği kolaylıklardan azamî derecede istifade etmek ve fiat, teslim ve teknik icabat hususunda en muvafık şeraiti elde eylemek arzusunda bulunduğu Müteahhid Krallıkta şöhret ve mevki sahibi mühendisleri mümkün olan hallerde istişarî sıfatla istihdam eylemek niyetindedir. Herhangi bir halde mezkûr Hükûmet, bu mühendislerden istihdam eylemeği arzu etmediği takdirde Departman ile istişare edecektir. Maamafih, şurası mukarrerdir ki, her halde son kararı Türk Hükûmeti verecektir.

Madde — 6

Bu anlaşmanın 2 ne kısmının 1 ne maddesi mucibince kurulacak olan şirket, Türkiyedeki alıcıların Müttehid Krallıktaki fabrikatörler veya müteahhidlerle olan işlerini kolaylaştırmak maksadile, Türkiye İktisad vekâleti veya bu anlaşmanın bu kısmının ikinci maddesi hükmüne göre Türkiye Hükûmetince tayin edilecek diğer bir makam tarafından mübayaat programından muntazam haberdar edilecek ve işbu şirketin Türkiyedeki alıcılarla Müttehid Krallıktaki satıcılar arasında faydeli bir irtibat temin edebilmesini mümkün kılacak diğer malûmat da kendisine verilecektir.

Madde — 7

Her mukavele, bütün malların alıcı veya bunun tayin edeceği bir şahıs tarafından sevkden evvel Müttehid Krallıkta muayene olunacağı (ve tatbiki mümkün olan hallerde kabul muamelesinin de yapılacağı) kaydını ihtiva edecektir.

Madde — 8

Her mukaveledeki tediye şekilleri ve diğer umumî şartlar, mümkün olduğu kadar o nevi ticaret ve sanayideki normal şekil ve şartlara uygun bulunacaktır.

Madde — 9

Mukaveleye mâna verilmesi veya bunun tefsiri veya bu mukavele mucibince alıcı veya müteahhidin her hangi bir vecibesinin ifası veya ademi ifası veya mukaveleden veya mukavele dolayısıyla çıkan her hangi bir mesele hakkında alıcı ve müteahhid arasında bir noktai nazar farkı veya ihtilâf, tehassül ettiği takdirde alıcı ile müteahhidin bu noktai nazar farkını veya ihtilâfı dostane bir teşriki mesai ile halle çalışacağı şartı her mukavelede mevcut olacaktır. Maamafih, böyle bir teşebbüs yapılab da müessir olmadığı takdirde, Taraflardan biri diğerine tahriren tebligatta bulunarak ihtilâfın veya noktai nazar farkının veya mevzubahs işin hakeme havalesini isteyebilecektir. Tahkim usulü şu şekilde olacaktır : Her iki taraf birer hakem tayin edecek ve bu hakemler bir karara varamadıkları takdirde müştereken üçüncü bir hakem seçeceklerdir. Bu hususta anlaşamazlarsa İsviçre Cümhuriyeti Federal Mahkemesi Reisi bir üçüncü hakem tayin etmeğe davet olunacaktır. Mumaileyhin istinkâfı halinde Türkiye Hükûmeti ile Departman üçüncü hakemi kimin tayin edeceği

hususunda anlaşacaklardır. Hakem heyetinin üç azasının ikisinin vereceği karar nihaî olacak ve her iki tarafı da ilzam edecek ve taraflar bu kararın derhal tatbik mevkiine konulmasını teahhüd eyleyeceklerdir.

Madde — 10

Navlun ister alıcı ister müteahhid tarafından ödenecek olsun, (Müttehid Kıralıktaki bir limandan bir Türk gemisinin boş olarak hareket edeceği haller müstesna olmak üzere) nakliyatın, cari piyasa rayicelerine göre tedariki mümkün olduğu zamanlarda, İngiliz gemilerle yapacağı ve sigorta mukavelâtının da behemehal Müttehid Kıralıkta sigorta işleriyle iştigal eden şahıs, firma, veya şirketlerle akdedileceği kaydı her mukavelede mevcut olacaktır.

Madde — 11

Her mukavele o mukavele dolayısıyla müteahhid tarafından yapılacak Türk parası iştirasının, Türkiye Hükûmeti ile Büyük Britanya ve Şimalî İrlanda Müttehid Kıralığı Hükûmeti arasında, 2 Eylül 1936 tarihinde ticaret ve kliringine mütedair olmak üzere Londrada imzalanan ve (bundan sonra kliring anlaşması denilecek olan) anlaşmaya müzeyyel olarak Türkiye Hükûmetile Büyük Britanya ve Şimalî İrlanda Müttehid Kıralığı Hükûmeti arasında 1938 senesi mayıs ayının 27 nci günü Londrada aktedilen anlaşmanın (badema müzeyyel anlaşma denilecektir) 2 nci maddesi hükümlerinin icab ettirdiği şekilde yapılacağı kaydını muhtevi olacaktır.

Kısım : II - Türk emtiasının satışı

Madde — 1

Beritanya İmparatorluğunda ve bütün ecebi memleketlerde bervechiati türk mallarını satmak ve bunların satışları tutarını bu anlaşmanın bu kısmındaki ahkâma göre kullanmak ve merkezi Londrada olmak üzere, 1929 tarihli İngiliz Şirketler kanunu ahkâmı dairesinde İngilterede bir Şirket tesis olunacaktır. Mezkûr mallar şunlardır: Madenler, maden cevherleri ve konsantreleri ve kömür (bunların hepsine birden badema esas maddeler denilecektir.) Buğday, kereste, ham pamuk, taze meyve ve sebzeler, (yemiş olarak kullanılan fındık bundan harictir) ve konserve ve gıda maddeleri ve bu maksad için Türkiye Hükûmetile Departman arasında kararlaştırılacak diğer müstahsalât (bunların hepsine birden badema talî maddeler denilecektir).

Türkiye Hükûmeti yukarıda mevzubahs Şirketin Anglo - Turkish Commodities Limited namile kurulmasını ve tescilini temin için lâzımgelen tedbirleri derhal alacaktır. (Bu Şirket badema Şirket diye zikrolunacaktır.) Bu Şirketin esas nizamnamesi Türkiye Hükûmetile Departmanın tasvibine tâbi olacak ve aynı suretle tasvib edilmeden bu nizamnamede tadilât yapılmadığı gibi buna ilâveler de yapılmıyacaktır.

Bu anlaşmada «Britanya İmparatorluğu» tabiri Büyük Britanya, İrlanda, Britanya Dominyonları Kıralı ve Hindistan İmparatoru Majestenin hakimiyeti, süzerentesi, himayesi ve mandası altında bulunan bilûmum araziye şamildir.

Madde — 2

Şirketin meclisi idaresi berveçhi ati zevattan tereküb edecektir:

Etibank tarafından tayin olunan bir aza (bu reis olacaktır).

Departman tarafından tayin olunan bir aza.

Departman ile Etibank tarafından müştereken tayin olunan bir aza. (Yahud Etibank ile Depart-

man arasında takarrür ettirilecek daha fazla miktarda aza).

Meclisi idare azalarının ücreti Etibank ile Departmanın tasvibile takarrür edecektir.

Madde — 3

Şirketin hesabı Etibank ile Departmanca tasvib olunan hesap müfettişleri tarafından tedkik olunacak ve gerek Etibankın ve gerek Departmanın her hangi bir zamanda şirketin defterlerini ve vesikalarını tedkike salâhiyeti olacaktır.

Madde — 4

Türkiye Hükûmeti, kliring anlaşması buna mülhak protokol ve müzeyyel anlaşmadaki taahhüdlere karşılık maksadile Britanya İmparatorluğuna ve isterline kolayca kabili tahvil eenebi döviz mukabilinde eenebi memleketlere 1940 dan itibaren ihraç niyetinde bulunduğu madenler, maden cevherleri ve diğer muayyen mahsulâtın ihraçat programını Departmana tevdi eylemiştir.

Türkiye Hükûmeti bu programı tatbik edecek ve 1938, 1939 senelerile 1940 dan sonra, mezkûr taahhüdlere karşılmaya kâfi miktarda esas maddeleri bütün diğer ihraçat taleplerine tercihan ihraç edecektir. Türkiye Hükûmeti mezkûr programın tatbikile alâkadar Türk ihraçat teşekkülleri faaliyetlerinin koordinasyonundan mesul olacak makamı derhal tayin edecektir.

Madde — 5

Şirket Britanya İmparatorluğunda yapılan bütün satışlar için Eti Bankın yegâne acentası olacaktır.

Madde — 6

Esas maddelerle tâli maddelerin şirket tarafından veya vasıtasile yapılan satışlarının tutarı aşağıdaki tediye zamanı geldikçe ifaya kifayet etmediği takdirde,

I) Esas maddelerin Britanya İmparatorluğundaki bütün satışları,

II) Ham pamuktan maada tâli maddelerin Müttehid Krallıkdaki bütün satışları,

III) Ve esas maddelerin Eti Bank veya Kömür satış birliği tarafından isterline serbestçe kabili tahvil eenebi döviz mukabilinde eenebi memleketlerinde yapılan satışlarının tutarından,

Bu noksanı telâfi edecek miktarı Türkiye Hükûmeti şirkete tevdi edecek veya ettirecektir.

(a) Anglo - Turkish Comptoir Limited'in mevcudatının şirkete devrolunduğu tarihte henüz ödenmemiş bulunan masarifi ve Şirketin masarifi,

(b) Ankarada Kânunuevvel 1936 da imzalanan mukavele mucibince H. A. Brasertand Co. şirketine verilen bonolar için ödenecek miktarlar,

(c) Bu anlaşmanın 3 ncü kısmında mezkûr ve o kısım hükümlerine göre Departman tarafından garanti edilmiş bulunan bonolar için ödenecek miktarlar.

Madde — 7

Şirket, Londra'da Osmanlı bankasında (badema Şirket hesabı denilecek olan) bir hesap açacak ve bu hesaba aşağıdaki mebalîğ isterlin olarak yatırılacaktır :

(a) Esas maddelerin ve tâli maddelerin Şirket tarafından veya vasıtasile yapılan bütün satışların tutarı,

(b) Bu Anlaşmanın bu kısmındaki 6 ncü madde mucibince şirkete tevdi edilecek bütün paralar,

(c) Müzeyyel anlaşmanın 4 ncü maddesi 2 ncü fıkrası (III) ncü bendi hükümlerine göre Müttehid Krallıkta yapılan üzüm ve incir satışları tutarı.

Bu hesaba yatırılan paralar, müzeyyel anlaşmanın 4 ncü maddesi (2) ncü fıkrası (V) ncü bendi ah-

kâmile mukayyed olarak, ancak bu anlaşmanın bu kısmındaki 6 nci maddede mezkûr tediyat ile müzeyyel anlaşmanın 4 ncü maddesi (2) nci fıkrası (IV) ncü bendi mucibince munhasıran şirket varidatı ile yapılacak tediyatı ifa için kullanılacaktır.

Madde — 8

Her hangi bir zaman şirketin hesabında, bu anlaşmanın bu kısmındaki (6) nci maddede mevzubahs tediyatı ifaya kâfi para bulunmadığı takdirde, Türkiye Hükûmeti derhal eksigi tamamlayacaktır. 1 temmuz 1938 de başlayan devreden itibaren her on iki aylık devre sonunda şirket hesabında kalan matlub bakiyesi, o tarihte vacibütediye miktarlar çıkarıldıktan sonra, müzeyyel anlaşma ahkâmı dairesinde, muamele görecektir.

Madde — 9

Etibank, şirketle sıkı bir temas temin edecek ve bu şirketin satışlarını teshil maksadile ihrac için hazır bulunan esas maddelerin kemiyet ve keyfiyeti hakkında kendisine zaman zaman malûmat verecek ve bu şirket faaliyetini diğer acentalarının faaliyetleriyle koordine etmek için elinden geleni yapacaktır.

Madde — 10

Berveçhi ati zevattan tereküb etmek üzere bir komite teşkil olunacaktır.

Her hâdisede Türkiye Hükûmeti tarafından tayin olunacak bir zat,

Etibank umum müdürü,

Her hâdisede İngiltere Hükûmeti tarafından tayin edilecek bir zat,

Export Credits Guarantee Department umum müdürü.

Bu komiteye aşağıdaki işler havale olunacaktır:

(a) Şirket Etibank veya alâkadar diğer her hangi bir Türk idarî teşekkülü arasındaki ihtilâflar,

(b) Şirket işlerinden tevellüd edib Departmanca veya Türkiye Hükûmetince komiteye havalesi lüzumlu görülen meseleler.

Komitenin kendisine havale olunan ihtilâf veya mesele hakkındaki kararları (bu kararlar ittifak ile olmalıdır) nihaî olacak ve alâkadar Taraflarca bunların tatbiki için derhal tedbir alınacaktır.

Madde — 11

Anglo - Turkish Comptoir şirketi tasfiye edilip aktif ve passif şirkete devredilmeden ve H. A. Brassert şirketile Türkiye İktisad vekâleti arasında 29 eylül 1936 da Londrada imza olunub hususatı saire meyanında Anglo - Turkish Comprim tesisine mütedair olan mukavele şirketin tescili tarihinden itibaren feshedilmeden Departman bu anlaşmanın 3 ncü kısmında mevzubahs bonoları garanti etmeğe mecbur olmayacaktır.

Kısm : III - Garantiler

Madde — 1

Departman, bu anlaşmaya dahil bulunan siparişler dolayısıyla Türk Hükûmetinin 10 milyon İsterline kadar ihraç edeceği Hazine bonolarını bu anlaşmanın ahkâmı dairesinde imza ve garanti edecektir.

Madde — 2

Bonolar, Türkiye Maliye vekâleti tarafından Türk kanunları ahkâmına göre ihraç olunacak ve resülmal ve faizleri Londrada E. C. 2. de Osmanlı bankasında veya İş bankası Londra şubesinde hâmiline vacibütte diye olacaktır. Mukaveleler yapılmadan evvel bu bonoların servislerine müteallik aranjmanlar hakkında Export Credits Guarantee Department ile itilâf hâsıl olmuş bulunacaktır.

Madde — 3

Bonolardan her birinin bedeli £ 1 000 ve bunun ezaflı olmak üzere İsterlinle ifade edilecek ve bunlar Türkiye Hükümetile Departman arasında tekarrür ettirilmiş bulunan bir liste mucibince vacibütte diye olacaktır. Bonoların faizi her yarım senede ödenmek üzere senevi % 5 1/2 olacaktır. Damga masarifini Türkiye Hükümeti ödeyecektir.

Madde — 4

Türkiye Maliye vekâleti veya Türkiye Hükümetinin bu iş için tayin edeceği diğer bir makam zaman zaman garanti edilmek üzere bonoları Departmana gönderecektir. Bu bonoların yekûnu mezkûr Departman tarafından bu anlaşmaya dahil buldukları tasdik edilmiş bulunan mukavelelere müsteniden mezkûr vekâlet veya yukarıdaki şekilde tayin olunan makam tarafından ihzar olunub Departmana verilecek bir listeye göre yakın bir zamanda yapılması lâzım gelen tediyeat yekûnuna takriben müsavi olacaktır. Bu anlaşmanın bu kısmı ahkâmı ile mukayyed olmak üzere, her hangi bir zamanda verilecek bonoların müddetleri bu anlaşmanın bu kısmındaki 3 ncü maddede mezkûr liste esaslarına göre Departman tarafından tesbit olunacaktır.

Madde — 5

Bonoların Departmana garanti edilmek üzere tevdiini müteakib iki hafta zarfında ve bu anlaşma ahkâmına riayet edilmiş olmak şartile Departman bu bonoları resülmal ve faiz için garanti edecek ve satışlarını temin eyleyib, hâsıllarından mecmuu bu suretle garanti edilen bonoların (faiz hariç olmak üzere) itibarî kıymetleri yekûnuna müsavi mikdarları, Londra Osmanlı bankasında Türkiye Maliye vekâleti namına açılacak hususî bir hesaba yatırılacaktır. Bu hususî hesabdan ancak Türkiye Maliye vekâleti tarafından tasdik ve Departman tarafından da imza edilmiş olan listelere dahil tediyeat için para çekilebilecektir. Bu listeler tasdik ve imza edildikten sonra Departman tarafından mezkûr bankaya gönderilecektir. Bonoların satış hasıllarının itibarî kıymetlerinden fazlası yalnız Departmanın emrinde bulunacak ve bu Departman satış dolayısıyla yapılacak masarflardan mesul olacaktır.

Madde — 6

Bu anlaşmanın birinci kısmı birinci maddesi ahkâmına göre mukavelelerin yapılması için tesbit edilen tarihten sonra olmamak üzere akdedilmiş bulunan ve bu anlaşmaya dahil olan mukavelelerden mütevellid bütün tediyeat yapıldıktan sonra hususî hesabda bir bakiye kaldığı takdirde Türkiye İktisad vekâleti üç ay zarfında işbu bakiyenin tamamen istimaline kifayet edecek mikdarda diğer mukaveleler yapacak ve bu anlaşma evvelce mezkûr mukaveleler gibi, bunlara da şamil olacaktır.

Madde — 7

Herhangi bir mukavele dolayısıyla Müttehid Kırallık haricindeki iş veya hizmet için yapılacak tediyeatları karşılamak üzere bonolar garantisini Departmandan talep edilecek olursa bu garanti, hiç bir zaman, mukaveleye dahil olub garanti ile alâkadar emtia bedelinin % 33 1/3 ünü tecavüz etmeyeceği gibi, müteahhidin mukavele dolayısıyla ihtiyacı olmuş bulunan Türk parasını müzeyyel anlaşmanın

ikinci maddesindeki tarzda iştirâ etmiş olması ve ilerde bu gibi para alışlarını aynı surette yapacağını teahhüd etmiş bulunması da garantinin verilmesi için meşrut olacaktır.

Her iki metin de aynı derecede muteber olmak üzere, 1938 senesi mayısının 27 nci günü Londra'da iki nüsha olarak imza edilmiştir.

Fethi Okyar
Muammer Eriş
F. H. Nixon

Zeyl «A»

Müteahhidin vereceği beyanname

Mukavele numarası tarih Mikdarı
yukarıda mezkûr mukavele mucibince kıymetinde mal teslim edeceğimi
ve bunların harb mühimmatı olmadığını ve esmanının en az yüzde 50 sinin Müttehid Krallıkta
yetiştirilen veya istihsal olunan maddelere yahud yapılan işlerin ücretine masruf tediyattan tereküb
etmesini temin edecek tedbir almağrı müteahhid bulunduğumu beyan eylerim.

. Namına imza edilmiştir.

İmza :

İmza edenin evsafı :

Export Credits Guarantee Departement.

Zeyl «B»

Müteahhidin vereceği sertifika

Mukavele numarası tarih Mikdarı
. tarihinde akdetmiş olduğum yukarıda mezkûr mukavele mucibince
. İsterlin kıymetinde malın teslim edilmek üzere hazır olduğunu, bunların harb
mühimmatı olmadığını ve esmanının en az yüzde 50 sinin Müttehid Krallıkta yetiştirilen veya istihsal
olunan maddelere yahul yapılan işlerin ücretine masruf tediyattan tereküb eylediğini beyan ede-
rim. İstenildiği takdirde size veya tayin edeceğiniz şahsa bir yeminli muhasib tarafından imzalı bir
vesika ibraz eylemek suretile bu beyanatımı tevsik eylemeği de teahhüd eylerim.

Namına imza olunmuştur.

İmza :

İmza edenin sıfat :

Londra, 27 mayıs 1938.

Ekselâns,

1 mayıs 1935 tarihli Anlaşma mucibince « Ottman Railway » ın Türkiye Hükûmetine satılmasına sebep olan 1 825 840 isterlinlik 1935 tarihli % 7,5 faizli türk borcunun servisi için 1 haziran 1938 den itibaren Osmanlı bankasına her sene vacibütediye olan 146 000 isterlin taksitle İstanbul Telefon şirketinin satın alınması hasebile 1940 senesinden itibaren her sene vacibütediye olan 40 000

üddetçe Anglo - Turkish Comptoir Ltd. in ve bilâha İsterlinlik taksitinin hali faaliyette bulunduğu m re Anglo - Turkish Comodities Ltd in muamelâtından hâsıl olacak mebalîğden ilk vecibei zimmet olmak üzere isterlin olarak muntazaman tediye edileceğini Ekselânslarına bildirmekle kesbi şeref eylerim. Şurası mukarrerdir ki, her hangi bir sebeble mezkûr hasılâtta mebalîğ bulunmadığı takdirde bu tekasit başka mebalîğden isterlin olarak tediye edilecektir.

2 — 1935 tarihli % 7,5 faizli Türk istikrazı hâmillerinin mümessili olmak sıfatile Londradaki Osmanlı bankasına hitaben bu hususta yazılması lâzımgelen mektub vakti gelince Türkiye Maliye ve kâleti tarafından yazılacaktır.

3 — İstanbul Rıhtım şirketini tasfiyeye memur bulunanlarla bir anlaşma yapılacağını ve bu anlaşma mucibince elyevm Müttehid Krallıktaki eşhas elinde bulunan tahvilât için 18 kânunuevvel 1934 tarihli Mukavelede mezkûr rachat bedeli 2 500 000 fransız firangının, 1 mayıs 1938 tarihinde vacibüttediye taksit bedeli de dahil olduğu halde, muntazaman fransız frangı ile tediye edileceğini Ekselânslarına bildirmekle kesbi şeref eylerim.

Elfazı ihtiramiye

Fethi Okyar

Vikont Halifax, K. G.

Haşmetli Büyük Britanya Müttehid Krallığı

Hariciye Nazırı

Londra, S. W. I

Export Credit Guarantee Department

9, Clements Lane,

Lombard Street, E. C. 4.

27 mayıs 1938

Azizim Bay Muammer,

Bu gün Hükûmetinizle aramda imzalanan Garanti anlaşmasına müteallik olmak üzere lûtfen gönderdiğiniz şu üç mektubu aldım.

(a) Garanti anlaşmasının ikinci kısmının dördüncü maddesinde mevzubahs Türk ihracat programını muhtevi mektubunuz,

(b) anlaşmamızın üçüncü kısmının üçüncü maddesinde mevzubahs listeyi muhtevi mektubunuz,

(c) Siparişlerin verilmesinde muayyen tib projeleri tercih etmek niyetinde olduğunuzu müşir mektubunuz.

Bu fırsattan istifade ile bu mektublar için Departmanın namına size teşekkür etmek isterim.

Aynı zamanda bu günkü tarihli mektubunuzdan da bahsetmeme müsaade ediniz.. Bu mektubda, intihab edeceğim mütehassıslarla birlikte Türkiye'yi tekrar ziyaret etmemi tavsiye lûtfunda bulunuyorsunuz. Mektubunuzun tarzı tahriri beni çok mütehassis etti. Tavsiyenizi yakın bir zamanda memnuniyetle kabul edeceğim. Siz ve arkadaşlarınız sizinle daimî temasda olanlarımızı Türkiye'nin maden serveti hakkındaki beyanatınızın izam edilmediğine ikna etmiş bulunuyorsunuz. Bununla beraber Türkiye'ye götürmek niyetinde olduğum maden mühendislerinin vereceği bir rapor Komitem azalarının veya meseleyi doğrudan doğruya sizinle müzakere etmek şerefine nail olmayan diğerlerinin hissedebileceği her hangi bir endişeyi şüphesiz izale edecektir.

Departmanın hakkındaki mütaleanız, ehliyet ve randmanı iyi tanıyan birisinden sadir olması itibarile çok şayanı memnuniyettir.

F. I. Nixon

Bay Muammer Eriş,

Garton Hotel, Pall, Mall,

Londra, S. W. I.